

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1985

BRNO 1987

Reihengräberfeld aus dem 12. - 13. Jahrhundert in Mikulčice /Bez. Hodonín/. Zum Abschluss des Jahres 1985 verliefen im Zentrum von Mikulčice umfangreiche Ausgrabungsarbeiten zur Beendigung des Kanalisierungsnetzes in der Gemeinde. Die Trasse des breiten Grabens für die Leitung führte in der Nähe der Kirche und Schule, wo bereits in früheren Jahren Skelettgräber aus dem Mittelalter und der Neuzeit erschienen. Es fehlten jedoch nicht einmal vereinzelt ältere Bestattungen, durch grosse Schläfenringe charakterisiert, die man in das 12. - 13. Jahrhundert datieren kann.

Bei der gegenwärtigen Rettungsgrabung war in der ersten Etappe auf einer mässigen sandigen Anhöhe im Raume der Schule die Anwesenheit eines grossen Reihengräberfeldes aus dem 12. Jahrhundert bestätigt worden, das in nördlicher Richtung mehr und mehr jüngere Gräber des Kirchenfriedhofs überdeckten. Im Graben gelang es insgesamt 86 Gräber und ein lateinzeitliches Siedlungsobjekt zu untersuchen. In der zweiten Phase der Grabung, zu Beginn des Jahres 1986 konnte man in der Nähe der Kirche nur noch weitere 11 gestörte und teilweise vernichtete Gräber in den Wänden des Grabens bergen.

Die Ergebnisse der Rettungsaktion belegten markant eine ziemliche Besiedlungskonzentration in Mikulčice vom 12. Jahrhundert beginnend. Sie rücken näher und ergänzen somit die alleinigen Anfänge der Gemeinde.

SYSTEMATICKÝ VÝZKUM DÓMSKÉHO NÁVRŠÍ V OLOMOUCI - 10. ETAPA /okr. Olomouc/

Vít Dohnal, Krajské vlastivědné muzeum Olomouc

V červnu až srpnu 1985 uskutečnilo olomoucké muzeum 10. etapu dómského výzkumu. Šlo především o to dokončit průzkum jižní chodby gotického ambitu, o němž je z pramenů známo, že existoval v r. 1349 /CDM VII, č. 972/ a v r. 1374 /CDM X, č. 225/ biskup Jan ze Středy shromažďoval prostředky na jeho dokončení. Během předešlé výzkumné sezóny se totiž pod mramorovou dlažbou podařilo zachytit základy dvou opěrných pilířů čtvercového půdorysu, které byly dodatečně přistavěny k venkovní lici severní obvodové zdi románského kostela /Dohnal 1987/. Z nálezové situace vyplynulo, že objevené pilíře jsou starší než stávající pilíře lichoběžníkového půdorysu, které se obvykle dávají do souvislosti s raněgotickou přestavbou kostela za biskupa Bruna ze Šaumburku po požáru v r. 1265. Vzhledem k tomu, že pilíře zjištěné v r. 1984 se nacházejí v západní části chodby, bylo potřeba zjistit, zda pilíře budou pokračovat podél kostelní zdi dál k východu. Vyslovený předpoklad se potvrdil. Dvěma sondami, jejichž vzájemná vzdálenost byla přizpůsobena rozestupu pilířů, zjištěných v předešlém roce, se podařilo odkryt základy dalších dvou pilířů, které svým půdorysem, rozměry i způsobem přizdění ke kostelní zdi odpovídají nálezům z r. 1984. Je zřejmé, že čtyři objevené pilíře dohromady dokládají raněgotickou přestavbu románské baziliky, o níž se vědělo z písemných pramenů, ale uměleckohistoricky příp. archeologicky dosud nebyla prokázána. Existence pilířů naznačuje, že přinejmenším boční lodě kostela byly tehdy zaklenuty. Chronologicky lze vybudování pilířů čtvercového půdorysu položit do doby před brunonovskou přestavbou, jak vyplývá z částečného překrývání základového zdiva pilířů obojího druhu. S největší pravděpodobností jde o opravu kostela po jeho prvním požáru v r. 1204, provedenou za biskupa Roberta.

Podobně jako ve všech výkopech v ambitu i tentokrát se v obou sondách objevily hroby, často v superpozici. V málo zřetelných obdélníkových jamách byly uloženy kostry lebkou k západu a s rukama většinou na trupu. Některé hroby byly silně porušené a našlo se i několik samostatných lebek v druhotné poloze. Poškození hrobů vzniklo zřejmě tím, že se i v těchto místech intenzivně pohřbívalo, přičemž byly starší hroby ničeny výkopy nových hrobů. Kostry byly bez datovatelných nálezů s výjimkou nejnižše uloženého hrobu č. 10/85 /-165 cm pod mramorovou dlažbou/, který stratigraficky patří k nejdříve uloženým. Hrob nebyl druhotně poškozen, takže se dala dobře pozorovat téměř úplná kostra, ležící pod vrstvičkou ztrouchnivělého dřeva /jedle bělokora, Abies alba/¹ s většími a menšími útržky zetlelé tkaniny, jíž bylo tělo v rakvi původně přikryto. Dochované zbytky mají nyní tmavohnědou barvu a na některých z nich je lesklý vetkávaný ornament. Podle ornamentálního rozboru² lze hrob s tkaninou rámcově datovat do 15. století, což vzhledem k zmíněnému uložení hrobu lze považovat za počátek funerálního využívání této části křížové chodby.

Sondami ve východní části jižní chodby byl uzavřen archeologický průzkum vlastního areálu románského paláce, zahájený v r. 1974. V dalších etapách dómského výzkumu půjde o dořešení některých závažných otázek, které se v posledních letech vynořily při odkrytech severozápadně od románského paláce, v nynější univerzitní zahradě /dříve prostor kapitulního děkanství/ a také západně od katedrály, kde se přišlo na podpovrchové substrukce rozsáhlé stavby zřejmě fortifikačního poslání. Neméně potřebný bude i průzkum zatrávněné plochy jihozápadně od dómského průčelí, kde se podařilo zachytit zbytky zděného objektu, zaniklého nejspíše ve 14. století. V obou případech jde o objekty, o nichž se dosud nevědělo.

Poznámky:

1/ podle určení RNDr. E. Opravila, CSc.

2/ za posouzení textilních zbytků děkuji Dr. E. Lýskové z Moravské galerie v Brně,

Literatura:

Dehnal, V. 1987: Systematický výzkum dómského návrší v Olomouci - 9. etapa, PV 1984, Brno, v tisku.

Systematische Grabung der Domanhöhe in Olomouc - 10. Etappe / Bez. Olomouc /
Im Jahre 1985 sondierten wir im östlichen Teil des südlichen Flügels des gotischen Kreuzganges, der sich nördlich der ursprünglichen romanischen Basilika befindet. Es ist gelungen, unter der Pflasterung Fundamente von zwei Pfeilern quadratischen Grundrisses zu entdecken, die von Aussen zur Aussenseite der nördlichen Umfassungsmauer der romanischen Basilika anliegen. Aus der Situation war ersichtlich, dass die Pfeiler zu der Kirchenmauer nachträglich angebaut worden waren, und dass sie älter als die bestehenden Pfeiler von trapezförmigem Grundriss sind, gewöhnlich in die Zeit des Umbaus der Kirche datiert, der unter Bischof Bruno von Schaumburg nach dem Brand der Kathedrale im Jahre 1265 durchgeführt wurde. In den Jahren 1984-1985 gelang es insgesamt vier Pfeiler von viereckigem Grundriss festzustellen, von denen man bisher nicht wusste. Alle gehören zur ersten Rekonstruktion der Kathedrale des Hl. Wenzels, die nach dem ersten Brand im Jahre 1204 unter Bischof Robert durchgeführt wurde. Der Fund der viereckigen Pfeiler deutet an, dass damals zumindest die Seitenschiffe der Kirche gewölbt waren. Von dieser ersten Rekonstruktion wusste man aus schriftlichen Quellen, aber archäologisch eventuell kunsthistorisch war sie bisher nicht belegt.

FESTSTELLUNGSGRABUNG IN PODIVÍN / Bez. Břeclav /

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Beim Studium historischer Karten bestimmte der Mitarbeiter des Kreisarchivs in Břeclav mit dem Sitz in Mikulov V. Hortvík den Ort, wo die bisher nicht lokalisierte Podivínské Burg aus dem 11. - 12. Jahrhundert gestanden haben könnte. Auf der Stelle, genannt "Štěpnice", südlich von Podivín, hat man durch Lesefunde jungburgwallzeitliche Keramik gewonnen. Nach einer geophysikalischen Untersuchung hat man auf den bestimmten Stellen mit einem pedologischen Stab sondiert und zwei Suchgräben ausgehoben. Die Ergebnisse kann man so zusammenfassen, dass am Orte "Štěpnice", wo hypothetisch die Podivínské Burg vorausgesetzt wird, eine nicht allzu intensive jungburgwallzeitliche Besiedlung festgestellt wurde. Die Existenz der Burg ist bisher nicht bestätigt. Eine weitere Grabung konzentrierte sich auf das Viertel "Rybáře", wo V. Hortvík die Vorburg voraussetzt. Durch schriftliche Quellen ist hier auch eine Kirche belegt. Im Hofe des Hauses Nr. 142 und 143 hat man Suchgräben gelegt, in denen nur eine Kulturschicht mit neuzeitlicher Keramik entdeckt worden war. Ältere Funde wurden nicht gewonnen. Keramik jungburgwallzeitlichen Alters brachten Lesefunde auf den Feldern westlich von dem Viertel "Rybáře".

VÝZKUM OPEVNĚNÉHO SÍDLA TYPU "MOTTE" NA ZANIKLÉ VSI DIVICE U BRUMOVIC / okr. Břeclav /

Josef Unger, AÚ ČSAV Brno

Důležitým příspěvkem k řešení problematiky počátků budování opevněných sídel typu "motte" na jižní Moravě byl výzkum lokality zvané "Kostelík" na zaniklé vsi Divice, ležící v údolí 2 km severozápadně od Brumovic, který byl proveden na podzim roku 1985. Zájem o tuto zaniklou ves je již starého data¹. Nalezené předměty svědčí o existenci Divic v době od první poloviny 13. do počátku 15. stol. V místech zaniklé vsi upoutává pozornost nevelký kruhový kopeček situovaný v strategicky nevýrazné poloze na mírném svahu mimo vodoteč. Lidová tradice sem kladla kostel a odtud i název "Kostelík" / Ošmera 1940, 90 / . Pod vlivem této tradice se domníval i znalec moravských tvrzí A. Koleček, že zde stával kostel - rotunda². Stejnou tradici zaznamenala i J. Páleníková z Brumovic / Páleníková 1982, 153-156 / . Na základě upozornění J. Kratochvíla z Brumovic, že kopeček zvaný "Kostelík" je stále ničen při obdělávání, byl zde proveden zjišťovací výzkum. Při té příležitosti byl sondou vedenou ve směru východ - západ, širokou 1,5 m a dlouhou 46,5 m, proťat kopeček zvaný "Kostelík". Zajímavé souvrství bylo dokumentováno na jižní straně sondy.

V 1. až 7. metru dokumentovaného profilu byl sondou proťat příkop se zašpíchatým dnem vyplněný šedočernou hlínou. Příkop byl oproti dnešnímu povrchu hluboký 2,5 m a u dna měl asi půlmetrovou vrstvu žutošedé hlíny s kousky mazanice. Zpevnění svahů příkopu nebylo zjištěno. Od 7. metru je na profilu pozorováno žluté sprašové podloží, které plynule přechází v černou hlínu, jejíž povrch představuje úroveň přirozeného terénu. V 9. až 14. metru byl do této vrstvy zahlouben objekt, jehož zásep se projevoval sytě černou mastnou hlínou s ojedinělými kousky mazanice a uhlíků. Objekt byl porušen kúlovou jamkou u níž lze rozeznat výkopovou jámu širokou 0,5 m a zásep kúlu o průměru 0,2 m. Počínajíc 10. metrem jsou patrné velmi různorodé vrstvy násypu kopečku. Zvláště mezi 19. a 22. metrem je v hloubce asi 1 m od dnešního povrchu výrazná vrstva s mazanicí, uhlíky a zlomky keramiky, překrytá dalšími vrstvami násypu. Mezi 34. až 46. metrem je na profilu dobře patrný řez příkopem poněkud zvláštního tvaru, který v rozmezí

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1985

- Vydává : Archeologický ústav v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor : akademik Josef Poulík
Redaktoři : Dr. Z. Himmelová, Dr. J. Stuchlíková, Dr. J. Unger
Překlady : Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby : A. Krechlerová
Na titulním listě : bronzová spona z Kostic
Tisk : Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo : ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis : 450 kusů - neprodejné